

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΘΕΜΑ: Επέκταση του πεδίου εφαρμογής της δήλωσης του άρθρου 25 της ΕΣΔΑ για το δικαίωμα ατομικής προσφυγής σε σχέση με το 7ο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ

1. Όπως είναι γνωστό, στις 20 Νοεμβρίου 1985 η Ελληνική Κυβέρνηση αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) να δέχεται ατομικές προσφυγές με βάση το άρθρο 25 της ΕΣΔΑ. Η σχετική δήλωση προς το Συμβούλιο της Ευρώπης είχε υποβληθεί από τον τότε Αν. Υπουργό Εξωτερικών κ. Θ. Πάγκαλο για διάρκεια τριών ετών (Annuaire de la CEDH, 1985, σ. 10), ανανεώνεται δε έκτοτε τακτικά έως σήμερα.

2. Η δήλωση του 1985 αφορούσε μόνον τα δικαιώματα που αναγνωρίζει η ίδια η Σύμβαση και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο του 1952, χωρίς να εκτείνεται στα δικαιώματα που προστατεύει το 7ο Πρωτόκολλο ΕΣΔΑ της 22ης Νοεμβρίου 1984, δεδομένου ότι το Πρωτόκολλο αυτό κυρώθηκε μεταγενέστερα με το ν. 1705/1987 (ΦΕΚ Α' 89). Οι δηλώσεις που ακολούθησαν ανανέωσαν περιοδικά την ισχύ της αρχικής δήλωσης χωρίς να τροποποιήσουν το περιεχόμενό τους, ώστε να καλυφθεί όλο το φάσμα των δικαιωμάτων που περιέχονται στα Πρωτόκολλα τα οποία έχει κυρώσει και επικυρώσει εντωμεταξύ η Ελλάδα.

3. Δεδομένου ότι το δικαίωμα ατομικής προσφυγής έχει αναγνωρισθεί πλέον από όλα τα Κράτη τα οποία έχουν επικυρώσει την ΕΣΔΑ - συμπεριλαμβανομένων των Κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης - θα ήταν σκόπιμο η ελληνική δήλωση να εναρμονισθεί με τα διεθνώς ισχύοντα, ώστε να αποφευχθεί πιθανή κριτική στο πλαίσιο των αρμοδίων επιτροπών και λοιπών οργάνων του Συμβουλίου της Ευρώπης που ασχολούνται με την ομαλή λειτουργία και τη βελτίωση του όλου συστήματος προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4. Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της ελληνικής δήλωσης, ώστε να καλύψει και το 7ο Πρωτόκολλο, δεν αναμένεται να δημιουργήσει άξιες λόγου δυσκολίες. Πράγματι, τα άρθρα 2-5 του Πρωτοκόλλου προστατεύουν δικαιώματα τα οποία είχαν αναγνωρισθεί στην ελληνική έννομη τάξη πριν από την κύρωσή του. Πρόκειται για τα

εξής δικαιώματα: α) δικαίωμα επανεξέτασης από ανώτερο δικαστήριο της απόφασης, με την οποία ένα άτομο κηρύχθηκε ένοχο ή της απόφασης με την οποία του επιβλήθηκε ποινή (άρθρ. 2)· β) δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση καταδίκης μετά από δικαστική πλάνη (άρθρ. 3)· γ) αρχή ne bis in idem (άρθρ. 4)· και δ) ισότητα δικαιωμάτων και ευθυνών των συζύγων κατά τη διάρκεια του γάμου, καθώς και σε περίπτωση λύσης του (άρθρ. 5).

5. Πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 1 του 7ου Πρωτοκόλλου, το οποίο αφορά τα δικαιώματα των απελαυνομένων παρέχει, ως προς ένα τουλάχιστον σημείο, πληρέστερη προστασία από το άρθρο 27 του ν. 1975/1991 (ΦΕΚ Α' 84) περί αλλοδαπών. Πράγματι, κατά το άρθρο 1 παρ. 2 του 7ου Πρωτοκόλλου: «Αλλοδαπός μπορεί να απελαθεί και πριν από την άσκηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην παράγρ. 1α, β και γ αυτού του άρθρου, *όταν αυτή η απέλαση είναι αναγκαία για το συμφέρον της δημόσιας τάξης ή επιβάλλεται για λόγους εθνικής ασφάλειας*». Αντίθετα, από το συνδυασμό των άρθρων 27 παρ. 3 εδ. β' του ν. 1975/1991 και 2 παρ. 1 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης για τη ρύθμιση των λεπτομερειών που αφορούν την εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών της 18ης Ιουνίου 1992 (απόφ. 4803/13/7α, ΦΕΚ Β' 407, 26.6.1992), προκύπτει ότι ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας έχει σε κάθε περίπτωση τη διακριτική ευχέρεια να ορίσει εάν η τυχόν άσκηση προσφυγής συνεπάγεται αναστολή εκτέλεσης της απόφασης περί απελάσεως.

6. Οι προαναφερθείσες διατάξεις της ελληνικής έννομης τάξης δεν διακρίνουν μεταξύ αποφάσεων που επικαλούνται λόγους δημόσιας τάξης ή εθνικής ασφάλειας και αποφάσεων που διατάσσουν απέλαση για κάποιο λόγο από αυτούς που προβλέπονται στο άρθρο 27 παρ. 1 του ν. 1975/1991. Κατά συνέπεια, εάν ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας δεν προσδιορίσει ρητά στην απόφασή του ότι η άσκηση προσφυγής έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, η σχετική απόφαση μπορεί να εκτελεσθεί άμεσα *ανεξαρτήτως των λόγων στους οποίους βασίζεται*.

7. Δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το 7ο Πρωτόκολλο έχει ισχύ υπέρτερη της κοινής νομοθεσίας το άρθρο 27 παρ. 3 εδ. β' του ν. 1975/1991 θα έπρεπε να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να συνάδει προς την

προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 του 7ου Πρωτοκόλλου. Η εναρμόνιση αυτή - η οποία επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση - μπορεί να επιτευχθεί και χωρίς νομοθετική παρέμβαση με την έκδοση σχετικής ερμηνευτικής εγκυκλίου από τον αρμόδιο Υπουργό.

8. Με βάση τα παραπάνω, το Επιστημονικό Συμβούλιο εισηγείται την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της δήλωσης του άρθρου 25 της ΕΣΔΑ, ώστε να καλύψει και τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το 7ο Πρωτόκολλο. Για το σκοπό αυτό αρκεί συμπληρωματική δήλωση προς τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία να προσδιορίζει ότι η ήδη υφιστάμενη δήλωση αποδοχής της αρμοδιότητας της ΕΣΔΑ να δέχεται ατομικές προσφυγές με βάση το άρθρο 25 της ΕΣΔΑ επεκτείνεται *εφεξής* και στις προσφυγές που αφορούν τα δικαιώματα που αναγνωρίζει το 7ο Πρωτόκολλο της 22ας Νοεμβρίου 1984.

ΘΕΜΑ: Δήλωση αποδοχής της αρμοδιότητας της Επιτροπής για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων του Ο.Η.Ε. να δέχεται και να εξετάζει ατομικές “ανακοινώσεις” με βάση το άρθρο 14 της Διεθνούς Σύμβασης για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων

1. Η Διεθνής Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το ν.δ. 494/1970 (ΦΕΚ Α' 77), δεσμεύει δε διεθνώς περισσότερα από 150 Κράτη. Όπως είναι γνωστό, πρόκειται για ένα από τα σημαντικότερα κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχουν υιοθετηθεί στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. Η σημασία της, υπό τις παρούσες συνθήκες έξαρσης των ρατσιστικών και ξενοφοβικών τάσεων, είναι προφανής.

2. Όπως διαπιστώθηκε ωστόσο και κατά το πρόσφατο σχετικό Σεμινάριο του Κέντρου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (Γενεύη, 9-13 Σεπτεμβρίου 1996) - στο οποίο εκπροσωπήθηκε και η Ελλάδα - το σύστημα ελέγχου της εφαρμογής της Σύμβασης χωλαίνει κυρίως διότι ο αριθμός των Κρατών που έχουν αποδεχθεί το δικαίωμα ατομικής προσφυγής (communication) στην Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων (CERD) είναι σχετικά περιορισμένος¹.

3. Προκειμένου να αναβαθμισθεί ο ρόλος της Επιτροπής αυτής, τόσο η Παγκόσμια Διάσκεψη της Βιέννης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1993) όσο και η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ έχουν συστήσει στα Κράτη-μέλη να υποβάλουν στον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού τη δήλωση που προβλέπει το άρθρο 14 της Σύμβασης, αναγνωρίζοντας έτσι το δικαίωμα ατομικής προσφυγής.

4. Η Ελλάδα έχει εκπροσωπηθεί επί σειρά ετών στην Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων, ανταποκρινόμενη δε σε σχετική σύσταση της Επιτροπής θέσπισε ειδική ποινική νομοθεσία «περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις» (ν. 927/1979, ΦΕΚ Α' 139). Επίσης, το 1984 στο νόμο περί τροποποίησης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (άρθρο 24) προστέθηκε ο εξής ορισμός: «όπου γίνεται λόγος περί φυλετικών διακρίσεων περιλαμβάνεται και το θρήσκευμα».

¹ Την 13.9.1996, η Γραμματεία του Κέντρου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πληροφόρησε τους παρισταμένους στο ανώτερο Σεμινάριο ότι μόλις 23 κράτη είχαν δεχθεί το δικαίωμα αυτό, μεταξύ των οποίων τα εξής Κράτη-μέλη της ΕΕ: Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία και Σουηδία.

5. Η Επιτροπή κατά των φυλετικών διακρίσεων δεν είναι δικαιοδοτικό όργανο με την τεχνική έννοια του όρου. Μπορεί συνεπώς να απευθύνει μόνο «υπόδειξεις και συστάσεις προς το ενδιαφερόμενο Κράτος-μέλος ή τον αιτούντα» (άρθρ. 14 παρ. 7β της Σύμβασης), αφού βεβαιωθεί ότι ο τελευταίος εξάντλησε όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά μέσα προσφυγής (άρθρ. 14 παρ. 7α).

6. Κατά το άρθρο 14 παρ. 2 της Σύμβασης: «Παν Κράτος Μέλος υποβάλλον δήλωσιν συμφώνως προς την 1η παράγραφον του παρόντος άρθρου δύναται να προβή ή υποδείξη την σύστασιν οργανισμού εν τω πλαισίω της εθνικής νομικής τάξεως αρμοδίου όπως δέχεται και εξετάζη τας αιτήσεις ατόμων ή ομάδων ατόμων υπαγομένων εις την δικαιοδοσίαν του ενλόγω Κράτους, παραπονουμένων ότι είναι θύματα παραβιάσεως ενός των οiwονδήποτε δικαιωμάτων των αναγραφομένων εις την παρούσαν Σύμβασιν και ότι εξήντησαν πάντα τα τοπικώς διαθέσιμα άλλα μέσα προσφυγής». Η υπόδειξη ή σύσταση του παραπάνω «Οργανισμού» είναι προαιρετική. Τα καθήκοντα αυτά θα ήταν δυνατόν να ανατεθούν στον «Συνήγορο του Πολίτη», όπως συμβαίνει π.χ. στη Σουηδία.

7. Με βάση τα παραπάνω, το Επιστημονικό Συμβούλιο εισηγείται την κατάθεση στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ της δήλωσης του άρθρου 14 της Διεθνούς Σύμβασης για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων με την οποία θα αναγνωρίζεται εφεξής η αρμοδιότητα της Επιτροπής για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων να εξετάζει ατομικές «ανακοινώσεις» σχετικές με τα δικαιώματα τα οποία αναγνωρίζει η Σύμβαση. Η πρωτοβουλία αυτή θα αποτελούσε μία ευπρόσδεκτη συμβολή της χώρας μας στον «έμπρακτο» εορτασμό του έτους για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.